

a pripravený dokumentárny materiál spracovaný priateľom z nášho kruhu. Potom Vám zdelujeme, že neodmietame spoluprácu s nikým a chceme pracovať s Národným výborom a s každou zložkou, ktorá nie je kompromitovaná dnešným režimom a charakterizovaná absolútnou pasivitou. Spojíme sa s každým, kto prispeje akýmkoľvek spôsobom k zničeniu nepriateľa. Váš návrh o ústrednosť národného výboru propagujte u ostatných a vyžiadať si zároveň od nich od politických strán návrhy osôb do ústredného národného výboru. Za skupiny považujte len tie, ktoré doteraz s Vami pracovali. Politickým stranám podajte návrh opatrne, aby strany nehatili event. neutvorili nové dodatočné skupiny a tak si získali silnejšie postavenie. Ak by to nezasahovalo do štátnych záujmov, prosíme, aby nám prezident láskavo zdelil, čo ho primälo k tomu, že umiernil svoj postoj voči odporcom československej jednoty. Nazdar. Prijatie tejto zprávy¹³ potvrdte: Pozor, pozor, ústava. Kaviár, Kuchár, Cár, Žiak, Žiačík, Váh, Pisár, Zahoran".

Kopecký.

AMZV Praha. Depeše došlé, 1944, čís. 1333—1334 (Žen. 360—361). Záznam dešifrovaných došlých depeší (d. 13. a 17. 7. 1944). Strojopis, originál.

94

1944, júl 12. Ženeva. — Depeša vyslanca dr. J. Kopeckého čs. ministerstvu zahraničia v Londýne so správou slovenskej sociálnodemokratickej skupiny z marca 1944, adresovanou prezidentovi Benešovi. Obsahuje rezolúciu ilegálneho výkonného výboru slovenskej sociálnej demokracie so stanoviskom k otázke zakladania ilegálnych národných výborov a ich zloženia, s informáciami o hlavných politických smeroch odboja a s programovými požiadavkami týkajúcimi sa povojnového zriadenia v Československu.

Tajné.

Tajné. Pre Dr. Drtinu. Od značky Kaviár. Zpráva od sociálnych demokratov pre prezidenta.

Rezolúcia z pracovnej schôdzky nov. výk. výboru sociálnodemokratickej strany na Slovensku¹ zo dňa 5. marca 1944. Po vyčerpaní programu a po vypočutí predsedu, podpredsedu a po dôkladnom prerokovaní reči prezidenta Beneša uzniesol sa výk. výbor na tejto rezolúcii.

I. Vyhlasujeme, že reč prezidenta, povedaná pred Štátnou radou v Londýne, prijali na Slovensku s veľkým uspokojením, ba s nadšením, hlavne pracujúce vrstvy.

II. Vyhlasujeme, že podľa našich informácií a vedomostí najmenej 80 % obyvateľov Slovenska je za jednotnú nedeliteľnú Československú republiku predmníchovskú. V poslednom čase je badateľný príklon k Rusku, žiada sa tesnejšie

¹³ V júli poslal Kopecký do Londýna celý rad ďalších správ skupiny Flora—Kapinaj. Niektoré z nich publikujeme, alebo in extenso (dokument čís. 101 z 19. a 21. 7. 1944), alebo vo výňatkoch. Neuverejňujeme podrobnú zprávu o akcii ľudáckeho režimu proti partizánom na východnom Slovensku, datovanú 13. mája (AMZV Praha. Depeše došlé, 1944, čís. 1427—1428, Žen. 395—396, z 20. 7. 1944).

¹ Pokiaľ ide o charakter a reprezentatívnosť tohto orgánu — porov. pozn. 2 k dok. 25.

232 pridruzenie celej CSR v predmnichovskej forme k Rusku. Tento smer udržuje sa hlavne medzi chudobnejšou vrstvou slovenského ľudu.

III. K reči prezidenta Beneša² zaujímame toto stanovisko:

bod 1. Odporúčame upustiť od názorov, že by sa miestne, okresné, župné, krajské výbory na Slovensku mali vytvoriť voľbou. Dôvody sú tieto:

a) Akákoľvek voľba nár. výborov do prevratu alebo cez prevrat nemohla byť prevedená všetkými účastníkmi odboja a takými spoľahlivými občanmi odboja a podzemného hnutia, ktorí by mali nárok a právo sa týchto volieb zúčastniť, a to proste z bezpečnostných dôvodov.

b) I keby sa na vec nepišlo, i vtedy by takáto voľba nebola výrazom spravodlivej demokratickej vôle ľudu, ale čisto len výrazom z toho druhu ľudí, ktorí by si získali väčšinu zo svojho najbližšieho okolia pomocou finančných prostriedkov, vlivom rodinných a spoločenských známostí, podplatením a korupciou a celá vec by sa zvrhla na obyčajné politické kupliarstvo, takže by sa čestní, poctiví, starí odbojníci jednoducho suchou cestou vyšľakovali z národných výborov, ako sa im to už teraz sľubuje pre ich nekompromisný postup voči korupčníkom, zradcom, politikom dvoch železok, nepriateľom československej jednoty, podpisovateľom Žilinskej dohody a iným oportunistom. Poznamenávame, že takýto prípad sa už stal v Nitre pri utváraní zvláštneho národného výboru, kde najagilnejších odbojníkov podzemného hnutia pracujúcich od 1939, jedného soc. demokrata a jedného agrárnika, vôbec do výboru nepojali, ač práve ich dobre poznajú a ich pomoc využívali. Naproti tomu priberajú tam za členov ľudí, ktorí iba teraz sa zapojujú do podzemnej činnosti a to len tak, že si za kaviarenským stolom trúfajú kritizovať dnešné pomery na Slovensku. Takto by to vyzeralo na celom Slovensku, s čím my absolútne súhlasiť nemôžeme. Preto touto cestou protestujeme proti tým činiteľom odboja na Slovensku, ktorí si takto počínajú len pretože v tomto režime boli zapojení, pre tento režim kladne pracovali, podpísovali Žilinskú dohodu 6. októbra 1938, ale odoprelí podpísať memorandum československých vlastencov 10. februára 1943 a všemožne sa snažia iniciátorov a i podpisovateľov tohto memoranda pred odbojnou verejnosťou znevážiť, potupiť, otráviť, znechutiť a zamedziť im spojenie s Londýnom, podávať a dostávať zprávy z Londýna a tak zabrániť, aby československá vláda mala o stave vecí na Slovensku jasný obraz.

c) Upozorňujeme tak pána prezidenta Beneša, ako aj vládu v Londýne, že na Slovensku je silný smer dolava a že naše zprávy a prejavy zasielané Vám cestou Flora, Kaviár, Pisár boli objektívne a pravdivé. Odporúčame Vám prerušiť styk s ľuďmi tu i v Londýne, ktorí v najťažších dobách CSR svoju vlasť zradili, sľub vernosti voči nej nedodržali a svojou činnosťou po 6. októbri zapojili sa už či vo vláde slovenskej Berlínom schválenej, alebo v slovenskom parlamente, lebo vo verejnom živote a v žurnalistike do režimu Tuko-Macho-Tisovho. Ak sa tak nestane, potom na Slovensku zradcov niet, alebo aspoň nemožno ich trestať a im ničoho vytýkať, tým menej robiť na Slovensku akúkoľvek očistu.

d) Pokiaľ ide o utvorenie národných výborov, sme toho názoru, že nijakou voľbou by sa nemohlo pravdivejšie a správnejšie zistiť, kto patrí na Slovensku do ústredného výboru národného ako ten fakt, že tam patria tí, ktorí nečakali na voľbu do národných výborov, ale hneď po páde CSR nezištne, obetavo, poctivo a vlastenecky hľadali možnosť bojovať a aj bojovali za obnovenie CSR, buď doma, alebo v zahraničí a to v takom čase, keď výhľady pre ten cieľ rovnali sa nule, a preto sú mimo podozrenia, že by to boli robili z osobných ambícií. Kde sú tí neohrození bojovníci doma a v zahraničí, viete dobre i Vy aj my, ale nijaká voľba by týchto ľudí nemohla dať dohromady.

2. Vytvorenie ústredného výboru na Slovensku navrhujeme na tento spôsob.

a) Určitý počet potrebných členov ústredného národného výboru na Slovensku (poťažne i Čechách). U nás najmenej 60 až 100.

² Išlo o posolstvo v Štátnej rade z 3. 2. 1944 (viď dokument čís. 46).

b) Keďže na Slovensku proponujete 3 strany a okrem toho máte styk so 6 skupinami vlastencov, z ktorých niektorí členovia stoja mimo strán, rezervujte všetkým 3 stranám dohromady (agrárnej, komunistickej i soc. demokratickej) tri pätiny členov z celkového počtu, teda pre každú stranu po jednej pätine a všetkým ostatným skupinám rezervujte zbytok miest, t. j. 2 pätiny z celkového počtu.³

c) Vyzvite čo najskôr ústredia 3 politických strán na Slovensku ako aj vedúcich s Vami pracujúcich skupín, aby Vám predložili návrh na menovanie členov do ústredného národného výboru Slovenska. Skupine, alebo strane, ktorá Vám takýto návrh nepredloží, rezervujte patričný počet miest, ktorý sa príležitostne doplní. Z ostatných predložených návrhov oznámte, ktoré snád neodporúčate. Takto by podľa nášho názoru bol výbor prevedený najspravodlivejšie a najsvedomitejšie, kdežto my tu i Vy tam viete najlepšie a poznáte najlepšie našich najspoľahlivejších spolupracovníkov. Mená by sme Vám napísali kľúčom Ignác osem. Takýmto spôsobom by sa o veci dozvedeli len najzasvätenejší tu a snád aj u Vás nebolo by strachu z vyzerania a nenastali by osobné boje, spory a Vy by ste mali už teraz pred koncom prehľad o ľuďoch, s ktorými by ste mali pracovať aj po vojne v ČSR. Nejestvuje nijaká voľba, ktorá by mohla výbor ľudí k tomuto cieľu lepšie určiť.

d) Poznamenávame k tomu, že skupina Flora, Pisár nie je skupinou soc. demokratickej strany. Soc. demokratická strana má v nej len svojho poverenca.⁴ A inak v tejto skupine pracujú odborníci, stojaci mimo strany, potom agráристи, soc. demokrati, komunisti, vojaci, Česi a iní uniformovaní.

IV. Vyhlasujeme, že na celom Slovensku soc. demokrati a komunisti i pokrokoví agráристи pracujú spoločne, nemajú rozporov, ale členovia soc. demokratickej strany až do ďalšieho opatrenia, tak ako aj komunisti a agráристи vyvíjajú spoluprácu po stránke politickej úplne samostatne.⁵

V. Soc. demokrati aj komunisti s povďakom kvitujú snahu prezidenta Beneša viesť ČSR tak, aby potrebné sociálne a iné reformy nášho štátu boli k plnej spokojnosti najširších vrstiev ľudu prevedené podľa vzoru ruského.

VI. Kňazi, arizátori, gardisti, vyšší úradníci a oportunisti majú silné obavy pred komunizmom, ba obávajú sa aj sociálnych reforiem, ohlásených prezidentom Benešom a pokiaľ ide o ich výhľady do budúcnosti, sú úplne dezorientovaní.

VII. Na Slovensku netreba sa obávať nijakého odporu voči novej ČSR.

VIII. Vyhlasujeme, že nie sme spokojní s niektorými vedúcimi agrárnych činiteľov, ktorí dnes propagujú a tvrdia, že sa 6. október zmazat nedá a pestujú intímne styky vraj i na žiadosť Londýna so Sidorovcami, Sokolom, previnilcom sľubujú ochranu a už dnes si hľadajú získať členov z radov ľudáctva, kňazstva.

IX. Navrhujeme, ak československá vláda v Londýne bude mať dost síl a intenzity a rusko-československý pakt bude rešpektovaný, aby na Slovensku i v historických zemiach na dlhšiu dobu neboli nijaké voľby, aby ste o tom z Londýna už prestali hovoriť a sľubovať, aby v celej ČSR bola zavedená diktatúra so silným zabarvením do ľava a na jej čele i vedúcich miestach, aby stáli spoľahliví ľudia ako neohrození a statoční vlastníci ČSR. Podľa nášho názoru i zmena vlády po pribratí zástupcov komunistov by bola zbytočná. Akékoľvek voľby na Slovensku zaviedli by znovu starý stranický systém a tým rozvraty, nespokojnosť a žiarlivosť. Podľa terajšej verejnej mienky, každý občan ČSR si je toho vedomý, že tak prezident Beneš, ako aj vláda jeho a iní pracovníci v zahraničí (vylúčiac ľudí, ktorí tam nepatria) ako aj odborníci v domácom podzemnom hnutí, ktorí neohrozene bojovali a bojujú proti terajšiemu režimu a za obnovené Československo,

³ Porovnaj ďalej dokument čís. 101 z 19. a 21. 7. 1944.

⁴ T. j. Juraja Kapinaja.

⁵ V skutočnosti, pravda, ľavicoví sociálni demokrati, ktorí predstavovali skutočné zmýšľanie väčšiny bývalého členstva sociálnej demokracie na Slovensku, pracovali v najužšom kontakte s komunistami a mali s nimi dohodu o zjednotení (porov. napr. údaje v zpráve G. Husáka z 5. 2. 1945, dokument čís. 576).

234 majú plné právo viesť po každej stránke svoju vlasť československú aj po jej obnovení.

X. Vo veci odboja trváme na našom stanovisku, ktoré sme zdelili v minulom roku. Odmietame výtky niektorých autonomistických agrárnych a komunistických činiteľov, že podpísaním memoranda z 10. februára 1943 sme popreli jestvovanie slovenského národa. Spory o jestvovaní a nejestvovaní slovenského národa ponechávame vedátorom a prirodzenému vývoju. To slávnostne prehlasujeme, že sa neochvejne hlásime k čs. jednote, svoju vlasť a slobodu voči všetkým nepriateľom môžeme chrániť len v spolupráci a dohode s Čechmi, ktorých považujeme za najvernejších svojich bratov, a preto si len želáme, aby na Slovensku pracovali a cítili sa ako doma ako iste aj oni chcú, aby Slovák pracoval a cítil sa doma aj v našej českej domovine. V tomto smere nás plne uspokojujú slová prezidenta Beneša, povedané v otázke československej na slávnostnej schôdzi čs. Štátnej rady, v Londýne 3. februára 1944.

XI. Žiadame nášho ministra Bečku⁶ a ostatných súdruhov z našich rad, aby potom v čs. vláde v Londýne, ako aj v Štátnej rade pracovali v tomto duchu a zdelili nám názory, návrhy a pripomienky. Prosíme, aby prijatie tejto rezolúcie bolo z Londýna rozhlasom oznámené pre nás slovami: „Pozor, pozor, devět, devět, devět.“ Nazdar. Za výkonný výbor Svalanský, Pisár, Bratislava Nenický(?), Žilinský, Nitra.⁷

Kopecký

AMZV Praha. Depeše došlé, 1944, čís. 1336 a 1379, (Žen. 365—366). Záznam dešifrovaných došlých depeši (d. 13. 7. 1944). Strojopis, originál.

95

1944, júl 13. [Slovensko.] — Rádiogram kpt. J. Krátkeho zpravodajskej služby čs. MNO v Londýne o sťažnosti nemeckého generála pri ľudáckom ministerstve obrany gen. Schliepera na pomery v slovenskej armáde.

VI — 071328/44

Získal jsem referát. gen. Schliepera¹ u pres. Tiso o situaci na vých. Slovensku. Schlieper má veliké obavy o vývoj a žádá Tisu o zákrok v tomto:

a) Disciplína a nálada důst. a vojáků jsou špatné.

⁶ Minister Bečko, člen čs. vlády v Londýne, patril k zarytým odporcom svojbytnosti slovenského národa. Ešte za povstania na schôdzi ministerskej rady v Londýne vyhlásil: „Dodávam, že je nemožné ode mne dostat projev — byť i do rozhlasu — kde bych se postavil na princip samobytnosti slovenského národa. Má to mnoho příčin a velmi dobře jsem je studoval.“ (AÚD KSČ Praha. Zápis o 165. schôdzi ministerskej rady 23. 10. 1944.)

⁷ Nie je nám známe, kto sa skrýval pod týmito pseudonymami (okrem Pisára—Kapinaja).

¹ Generálporučík Schlieper bol od apríla 1942 do 12. 8. 1944 na Slovensku nemeckým generálom pri ľudáckom MNO v Bratislave. Bol odvolaný po afére s 12 požadovanými prápormi slovenského vojska na technickú službu v Poľsku. Podľa pamäti F. Čatloša (AÚD KSS Bratislava) podal Hitlerovi 20. 6. 1944 hlásenie o situácii v slovenskej armáde, ktorého kópia bola prostredníctvom Ludina odovzdaná Tisovi. Tento dokument sme nemali k dispozícii.

Schliepera se týkal ešte jeden rádiogram, ktorý prišiel do Londýna 2. 8. 1944. Zpráva pochádza od „Kavárníka“ (s týmto pseudonymom sa stretáme častejšie aj po vojne, žiaľ, nevieme, o koho išlo) a znie: „Gen. Schlieper žádá o přeložení ze Slovenska. Dle jeho slov nemůže nést zodpovědnost za to, co se děje na Slovensku. PS (asi skratka — post scriptum — pozn. V. P.) má již informace o vojenských přípravách Gamy.“ (SÚA Praha, Ch 37-91-29/105.) Mimoriadne zaujímavá je posledná veta zprávy, nemali sme však možnosť si overiť jej vierohodnosť.